

KLAIPĖDOS STASIO ŠIMKAUS KONSERVATORIJA

DARBUOTOJŲ CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Civilinės saugos mokymas – tai veikla, kuria siekiama darbuotojams suteikti reikiamų civilinės saugos žinių ir gebėjimų, tobulinti įgūdžius ir gebėjimus pasirengti ir veiksmingai veikti ekstremaliųjų situacijų metu.

2. Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato civilinės saugos mokymo tikslus ir uždavinius, civilinės saugos mokymo organizavimą, planavimą, trukmę, periodiškumą, asmenų, dirbančių Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijoje (toliau – Konservatorija) ir turinčių išklaudyti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas) nustatytą civilinės saugos mokymo programos kursą.

3. Apraše vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS

CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

4. Civilinės saugos mokymo tikslai yra:

4.1. stiprinti civilinės saugos sistemos parengtį konservatorijoje;

4.2. mokyti ir rengti darbuotojus ir mokinius, kaip elgtis gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms;

4.3. skatinti visuomenės pasitikėjimą civilinės saugos sistemos veikla.

5. Civilinės saugos mokymo uždaviniai yra:

5.1. mokyti darbuotojus ir mokinius kaip pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms, kaip elgtis joms gresiant ar susidarius ir prisidėti prie padarinių likvidavimo;

5.2. suteikti darbuotojams ir mokiniams žinių apie galimus gamtinio, techninio, ekologinio ir socialinio pobūdžio pavojus, mokyti saugaus elgesio ir būtinų veiksmų ekstremaliųjų situacijų metu;

III SKYRIUS

CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO ORGANIZAVIMAS

6. Civilinės saugos mokymas organizuojamas:

6.1. Klaipėdos apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Civilinės saugos skyriuje;

6.2. Klaipėdos savivaldybės administracijoje;

6.3. Konservatorijoje, darbo vietose.

7. Klaipėdos apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Civilinės saugos skyrius įgyvendina Civilinės saugos mokymo parengtas ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktoriaus patvirtintas įvadinio ir tęstinio civilinės saugos mokymo programas.

8. Klaipėdos apskrities priešgaisrinio gelbėjimo valdybos Civilinės saugos skyriuje civilinės saugos mokymo programos kursą privalo išklausti:

8.1. Konservatorijos direktorius ir jo įgaliotas asmuo;

8.2. asmuo, atsakingas už civilinę saugą.

9. Klaipėdos savivaldybės administracijoje civilinės saugos mokymas vykdomas:

9.1. mokantis veikti vadovaujantis savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planu, jeigu savivaldybės lygio pratybų metu Konservatorijai bus nurodyti konkretūs uždaviniai;

9.2. dalyvaujant savivaldybės administracijos rengiamuose seminaruose civilinės saugos klausimais.

10. Konservatorijos darbuotojų Civilinės saugos mokymą darbo vietose sudaro:

10.1. mokymas vadovaujantis Konservatorijos direktoriaus patvirtinta civilinės saugos mokymo programa (Aprašo priedas);

10.2. mokymasis veikti vadovaujantis Konservatorijos Ekstremaliųjų situacijų valdymo planu, stalo ar funkcinių pratybų metu.

11. Konservatorijos mokiniai civilinės saugos mokomi vadovaujantis pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, patvirtintomis švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433, ir Civilinės saugos mokymo programa bendrojo lavinimo mokykloms, patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2005 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. ISAK-2117.

IV SKYRIUS CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO PLANAVIMAS

12. Civilinės saugos pratybos ir darbuotojų bei mokinių mokymas pagal Konservatorijos direktoriaus patvirtintą civilinės saugos mokymo programą organizuojamas Ekstremaliųjų situacijų prevencinių priemonių plane numatytais terminais.

13. Darbuotojų civilinės saugos mokymui kasmet skiriama 2 val., o mokinių mokymui kasmet skiriama 6 val.

14. Darbuotojų ir mokinių civilinės saugos mokymas yra įforminamas Konservatorijos direktoriaus patvirtintu protokolu, kurį pasirašo direktorius ir asmuo, vykdęs mokymą.

V SKYRIUS CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO PRIEŽIŪRA IR KONTROLĖ

15. Konservatorijos darbuotojų ir mokinių praktinis pasirengimas ekstremalioms situacijoms tikrinamas ir vertinamas funkcinių civilinės saugos pratybų metu. Funkcinės pratybos vykdomos Konservatorijos Ekstremaliųjų situacijų prevencinių priemonių plane numatytais terminais.

16. Civilinės saugos mokymo bendrojo lavinimo mokykloje priežiūra vykdoma vadovaujantis Valstybinės švietimo priežiūros nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 1 d. nutarimu Nr. 834.

VI SKYRIUS CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO FINANSAVIMAS

17. Civilinės saugos mokymui Konservatorijoje organizuoti ir vykdyti numatomas valandų skaičius atskiru direktoriaus įsakymu.

Darbuotojų civilinės saugos mokymo tvarkos aprašo
priedas

CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO PROGRAMA

Eil. Nr.	Civilinės saugos mokymo temos	Mokymo forma	Mokymo laikas	Atsakingas vykdytojas	Dalyviai
1.	Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos darbuotojų teisės ir pareigos civilinės saugos srityje. Civilinę saugą įstaigoje reglamentuojantys dokumentai.	Paskaita	2 val.	A.Stonkus	Visi darbuotojai
2.	Ekstremaliojo įvykio, ekstremalios situacijos sąvokos. Gamtinio, techninio, ekologinio ir socialinio pobūdžio pavojai, jų priežastys ir galimi padariniai.				
3.	Civilinės saugos signalai. Saugus elgesys ir veiksmai įvykus, gresiant įvykti ar susidarius ekstremaliai įvykiui. Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos darbuotojų perspėjimo ir informavimo apie įvykį organizavimas.				
4.	Asmeninės apsaugos priemonės, naudojamos Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos darbuotojų apsaugai. Darbuotojų ir mokinių evakavimo organizavimo tvarka. Materialinių vertybių apsauga ekstremalaus įvykio metu.				

MOKINIŲ ŽMONIŲ SAUGOS MOKYMO PROGRAMA

I–II klasės:

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1. Psichologinis pasirengimas grėsmėms ir pavojams		
Būti atsakingam už savo ir kitų saugumą.	1.1. Įvertinti su saugumu susijusio sprendimo pasekmes ir veiksmingumą.	1.1.1. Įvardyti kliūtis, kurios gali trukdyti priimti saugumui palankų sprendimą.
	1.2. Numatyti kiekvieno pasirinkimo trumpalaikį ar ilgalaikį poveikį sau ir kitiems.	1.2.1. Nusakyti, kaip ir kokiais būdais ugdant saugumą keičiasi asmenybės nuostatos ir elgesys.
2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Pasitikėti savo jėgomis ir gebėjimu išgyventi atokioje vietovėje.	2.1. Taikyti bendrus išgyvenimo atokioje vietovėje principus.	2.1.1. Nusakyti ir apibūdinti pagrindinius išgyvenimo principus pasiklydus, kai trūksta maisto ir vandens, kai tenka nakvoti miške, susikurti laužą. 2.1.2. Išvardyti pirmuosius veiksmus, įvykus nelaimėi atokioje vietovėje.
Jausti pareigą saugiai ir atsakingai elgtis su elektros prietaisais ir įranga.	2.2. Užsitikrinti saugumą kasdien naudojantis elektra ir veikiant jos įrenginių aplinkoje.	2.2.1. Apibūdinti sveikatai ir gyvybei rizikingas situacijas, kuriose kyla elektros traumos arba trumpo jungimosi tikimybė. 2.2.2. Paaiškinti pagrindinius elektros srovę neutralizuojančius principus, nurodyti priemones ir būdus, kaip elgtis, kai gresia patirti elektros smūgį. 2.2.3. Nurodyti, kokios priežastys dažniausiai sukelia elektros tiekimo sutrikimus ir kurie iš jų kelia didžiausius pavojus žmonių sveikatai ir gyvybei. 2.2.4. Paaiškinti, kas yra elektros linijų apsaugos zonos, nurodyti būtinus ir draudžiamus veiksmus jose ir pasekmes laiku neatlikus būtinų veiksmų. 2.2.5. Paaiškinti, kaip perspėjimas pastebėjus nesaugią situaciją gali išgelbėti gyvybę. Pateikti pavyzdžių iš savo aplinkos.
Jausti pareigą rūpintis savo, gyvūnų ir aplinkinių saugumu.	2.3. Dalyvauti kuriant saugią ir darnią aplinką sau, bendruomenei ir gyvūnams.	2.3.1. Paaiškinti gyvūno savininko ir aplinkinių socialinius vaidmenis, įsipareigojimus ir atsakomybę už pareigų nevykdymą. 2.3.2. Pateikti gyvūnų teisių pažeidimų ir jų padarinių

		<p>pavyzdžių. 2.3.3. Įvardyti problemas, kurias kelia netinkamas gyvūno laikymas šeiminiui ir aplinkiniams.</p> <p>2.3.4. Nurodyti, į ką kreiptis, kad suteiktų reikalingą pagalbą žmogui ir/ar gyvūnui.</p> <p>2.3.5. Paašškinti, kaip bendravimas su gyvūnu gali pagerinti žmogaus savijautą.</p> <p>2.3.6. Pateikti pavyzdžių, kaip informacijos sklaida prisideda prie gyvūnų gerovės ir žmogaus saugos užtikrinimo.</p>
3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti asmeninę atsakomybę už savo ir aplinkinių saugumą eismo aplinkoje.	3.1. Pasirinkti saugaus eismo būdus dažniausiai pasitaikančiose pavojingose situacijose.	<p>3.1.1. Identifikuoti eismo dalyviams rizikingas eismo situacijas.</p> <p>3.1.2. Įvardyti pagrindines eismo įvykių priežastis ir aplinkybes.</p>
	3.2. Koreguoti savo elgesį eismo aplinkoje pagal įgytą saugaus elgesio patirtį.	3.2.1. Pateikti pavyzdžių iš asmeninės patirties, kai pasikeitusios eismo aplinkybės privertė koreguoti elgesį eismo aplinkoje.
4. Saugi elgsena ekstremaliosiose situacijose		
Pasitikėti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgomis.	4.1. Apibūdinti civilinės saugos sampratą.	<p>4.1.1. Išvardyti ir apibūdinti civilinės saugos veiklas.</p> <p>4.1.2. Nurodyti tarnybas, kurios sudaro civilinės saugos pajėgas.</p> <p>4.1.3. Pasakyti savo teises ir pareigas civilinės saugos srityje. Tikėti galimybe apsisaugoti ir būti apsaugotam ekstremaliųjų situacijų metu.</p>
Tikėti galimybe apsisaugoti ir būti apsaugotam ekstremaliųjų situacijų metu.	4.2. Apibūdinti asmeninės ir kolektyvinės gyventojų apsaugos esmę.	<p>4.2.1. Nurodyti kolektyvinės gyventojų apsaugos būdus ir asmeninės gyventojų apsaugos priemones.</p> <p>4.2.2. Paašškinti asmeninės ir kolektyvinės gyventojų apsaugos skirtumus. Pateikti pavyzdžių.</p>
Pripažinti evakavimo(si) svarbą.	4.3. Apibūdinti evakavimo(si) į saugią teritoriją principus.	<p>4.3.1. Paašškinti evakuacijos iš pastato ir evakavimo iš pavojingos teritorijos į saugią skirtumus.</p> <p>4.3.2. Nurodyti skubaus ir uždelsto evakavimo skirtumus.</p> <p>4.3.3. Apibūdinti evakavimosi savo transportu ypatumus, nusakyti jo privalumus ir trūkumus.</p>

<p>Suvokti gaisrą kaip gyvybei pavojingą reiškinį. Už(si)tikrinti saugumą gaisro metu.</p>	<p>4.4. Pasirinkti saugų išėjimą iš degančio pastato, gesinti gaisrą, jei evakuacija negalima.</p>	<p>4.4.1. Paaiškinti evakuacinio išėjimo sąvoką. 4.4.2. Paaiškinti, kaip pasirinkti saugų išėjimą ir saugiai išeiti iš degančios patalpos, atsižvelgiant į buvimo ir gaisro kilimo vietas. 4.4.3. Paaiškinti, kaip elgtis degančioje patalpoje, jeigu evakuacija negalima. 4.4.4. Apibūdinti pirmines gaisro gesinimo priemones ir gesinimo jomis principus.</p>
<p>Suvokti elektrą kaip sveikatai ir gyvybei naudingą ir pavojingą reiškinį.</p>	<p>4.5. Užsitikrinti saugumą kasdien naudojantis elektra ir veikiant jos įrenginių aplinkoje.</p>	<p>4.5.1. Apibūdinti sveikatai ir gyvybei rizikingas situacijas, kuriose kyla elektros traumos pavojus 4.5.2. Paaiškinti pagrindinius elektros srovę neutralizuojančius principus, nurodyti priemones ir, elgsenos, kai gresia patirti elektros smūgi, būdus.</p>
<p>Suvokti apsisaugojimo nuo gamtinių reiškinių sukeltamų pavojų galimybes. Jausti poreikį būti saugiam.</p>	<p>4.6. Prognozuoti ir atpažinti artėjančią ar potencialiai galimą gamtinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją ir nuo jos apsisaugoti.</p>	<p>4.6.1. Apibūdinti požymius, pagal kuriuos galima prognozuoti ar atpažinti artėjančią ar potencialiai galimą gamtinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją. 4.6.2. Paaiškinti saugaus elgesio principus artėjant pavojingam gamtiniam reiškiniui ir jo metu esant uždaroje, atvirose vietovėse.</p>
<p>Jausti poreikį saugoti aplinką.</p>	<p>4.7. Tinkamai elgtis susidarius ekologinio pobūdžio ekstremaliajai situacijai.</p>	<p>4.7.1. Apibūdinti ekologinio pobūdžio ekstremaliąsias situacijas ir jų poveikį žmonėms, aplinkai. 4.7.2. Pateikti ekologinių ekstremaliųjų situacijų galimo poveikio žmonėms ir aplinkai pavyzdžių. 4.7.3. Paaiškinti saugaus elgesio principus ir nurodyti veiksmus esant ekologinio pobūdžio ekstremaliajai situacijai. 4.7.4. Paaiškinti, kas gali sukelti grėsmes ekologiniam saugumui.</p>
<p>Pripažinti technologinių procesų pažeidžiamumą. Jaustis atsakingam už save ir artimuosius.</p>	<p>4.8. Tinkamai elgtis susidarius techninio pobūdžio ekstremaliajai situacijai.</p>	<p>4.8.1. Paaiškinti, kaip elgtis, jeigu techninės avarijos metu į aplinką pasklido pavojingos cheminės medžiagos. 4.8.2. Apibūdinti ir palyginti veiksmus įvykus cheminei avarijai – jeigu gyventojams</p>

		<p>nurodyta evakuotis ir jeigu nurodyta likti namie.</p> <p>4.8.3. Išvardyti ir apibūdinti Lietuvoje galimas techninio pobūdžio ekstremaliausias situacijas. 4.8.4. Nurodyti pavojingiausias Lietuvos įmones ir kokio pobūdžio avarijos gali kilti mokyklos aplinkoje.</p>
<p>Pripažinti terorizmo potencialią galimybę. Rūpintis savo ir kitų saugumu.</p>	<p>4.9. Atpažinti galimą socialinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją.</p>	<p>4.9.1. Apibūdinti galimos socialinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos požymius.</p> <p>4.9.2. Išvardyti ir apibūdinti Lietuvoje galimas socialinio pobūdžio ekstremaliausias situacijas. 4.9.3. Išvardyti galimus teroristinės veiklos metodus, potencialius teroristų taikinius.</p>
	<p>4.10. Taikyti saugaus elgesio socialinės kilmės ekstremaliosios situacijos metu principus.</p>	<p>4.10.1. Žinoti kaip elgtis radus įtartina daiktą ar sprogmenį.</p> <p>4.10.2. Paaiškinti, kaip elgtis vykstant sproginams, atsidūrus po nuolaužomis.</p> <p>4.10.3. Paaiškinti, kaip elgtis tapus įkaitu.</p> <p>4.10.4. Paaiškinti bendras saugumo taisykles vykstant į potencialiai pavojingas teroristinio išpuolio atžvilgiu vietas.</p>
5. Pirmoji pagalba		
<p>Padėti ištikus nelaimėi.</p>	<p>5.1. Atpažinti apsinuodijimo požymius ir suteikti pirmąją pagalbą apsinuodijus.</p>	<p>5.1.1. Apibūdinti požymius ir pirmosios pagalbos veiksmus apsinuodijus.</p> <p>5.1.2. Paaiškinti nuodų patekimo į žmogaus organizmą kelius.</p> <p>5.1.3. Nurodyti, kur/į ką kreiptis pagalbos aptikus apsinuodijusį mokykloje ar namie (nesant suaugusiųjų).</p>
	<p>5.2. Atpažinti šoko požymius ir suteikti pirmąją pagalbą ištikus šokui.</p>	<p>5.2.1. Paaiškinti, kas yra šokas ir apibūdinti jo požymius.</p> <p>5.2.2. Išvardyti, kokių veiksmų imtis siekiant suteikti pirmąją pagalbą šoko ištiktam žmogui.</p>
	<p>5.3. Atpažinti nušalimo ir šilumos smūgio požymius ir suteikti pirmąją pagalbą.</p>	<p>5.3.1. Paaiškinti, kaip karštis ar šaltis veikia organizmą ir kaip apsaugoti nuo šilumos smūgio ar nuo nušalimo.</p> <p>5.3.2. Apibūdinti pirmosios pagalbos veiksmus ištikus</p>

		šilumos smūgiui ar nušalus.
	5.4. Atpažinti būdingus požymius ir suteikti pirmąją pagalbą traumų ir sužeidimų atvejais.	5.4.1. Paaiškinti, kokios gali būti traumos ir sužeidimai nesaugiai elgiantis. 5.4.2. Apibūdinti pirmosios pagalbos veiksmus esant skirtingiems sužeidimams ir traumoms. 5.4.3. Apibūdinti tvarstymo medžiagas ir tvarstymo būdus.
	5.5. Atpažinti žmonių, sergančių ūmiomis ligomis, priepuolių požymius ir suteikti pirmąją pagalbą.	5.5.1. Apibūdinti insulto požymius ir pirmosios pagalbos veiksmus jam ištikus. 5.5.2. Apibūdinti būsenos, kai kraujyje staigiai sumažėja cukraus kiekis (hipoglikeminė koma), požymius ir pirmosios pagalbos veiksmus jai ištikus. 5.5.3. Apibūdinti epilepsijos požymius ir pirmosios pagalbos veiksmus jai ištikus.

6. Turinio apimtis. I–II klasės:

6.1. Psichologinis pasirengimas grėsmėms ir pavojams. Ryšys tarp individo, šeimos ir bendruomenės sveikatos ir saugumo. Kaip atsispirti seksualinei prievartai ir seksualiniam išnaudojimui. Kokiais būdais galima stiprinti savo, šeimos, bendruomenės sveikatą ir saugumą. Mano indėlis kuriant saugią bendruomenę. Kokios bendruomenės įstaigos ir organizacijos gali suteikti pagalbą. Sveikatos ir gamtos apsaugos tarnybų, policijos ir priešgaisrinės apsaugos vaidmuo užtikrinant bendruomenės sveikatą ir saugumą.

6.2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje: 6.2.1. Būdai, kurie sumažina susižalojimų riziką namie, mokykloje, bendruomenėje. Kaip asmeninis elgesys, aplinka, naudojamos priemonės gali sumažinti traumų ir susižalojimų riziką. Būdai, kurie sumažina riziką prie vandens telkinių. Būdai, kurie sumažina apsinuodijimų riziką. Traumų ir sužalojimų rizikos sumažinimas užsiimant fizine veikla ir aktyviai sportuojant. Būtinai veiksmai esant vandens katastrofai. Ryšys tarp alkoholio, narkotikų vartojimo ir traumų. Žmonių elgesio ir aplinkos veiksniai, kurie sukelia daugiausia sužalojimų ir traumų Lietuvoje. Išgyvenimo pasiklydus principai: kai trūksta maisto ir vandens, kai tenka nakvoti miške, susikurti laužą. Nagrinėjami tokie pavojai žmogaus gyvybei kaip badas, troškulys, karštis, šaltis, pervargimas, vienatvė. Diskutuojama apie pagalbos pasikvietimo būdus, nesant ryšio priemonių, apie veiksmus patekus į nelaimės vietą atokioje teritorijoje.

6.2.2. Kaip užsitikrinti saugumą kasdien naudojantis elektra ir veikiant jos įrenginių aplinkoje. Aptarti sveikatai ir gyvybei rizikingiausias situacijas, kuriose kyla elektros traumos arba pavojinga trumpo jungimosi tikimybė. Kaip įvertinti saugumo savo aplinkoje lygį. Kuriuos gedimus saugu pašalinti pačiam. Aptarti įžeminimo reikšmę. Prisiminti, kad elektros įrenginiai (pastatai, kopėtelės, skirstyklos) žmogui yra saugios tik stovint ant žemės: bandymas lipti ant jų ar jais visada baigiasi tragiškai. Aptarti pagrindinius elektros srovę neutralizuojančius principus, nurodyti priemones ir būdus, kaip elgtis, kai gresia patirti elektros smūgį (nutrūkus laidams, esant elektros įrenginių avarijoms, gaisravietėse, statybvietėse, vandenyje, ant drėgnų paviršių ir kitur). Elektros poveikis traumuojamo žmogaus organams (širdžiai, raumenims, kraujotakai). Kodėl privalu pasitikrinti sveikatą patyrus elektros smūgį net ir jaučiantis gerai. Kokios priežastys dažniausiai

sukelia elektros tiekimo sutrikimus (gamtos stichijos, gyvūnai, žmonės; neteisėtas įsibrovimas į elektros įrenginius, vagystės iš elektros įrenginių), aptarti, kurios iš jų kelia didžiausius pavojus žmonių sveikatai ir gyvybei. Kodėl svarbu atsakomybė: informavimas apie nesaugią situaciją (medžių šakas prie pat elektros linijos, pavojingai nusvirusius laidus, atvirą, išplėštą elektros įrenginį) gali išgelbėti gyvybę. Aptarti pavyzdžius iš savo aplinkos.

6.2.3. Saugios ir darnios aplinkos sau, bendruomenei ir gyvūnams kūrimas. Gyvūno savininko ir aplinkinių socialiniai vaidmenys, įsipareigojimai ir atsakomybė už pareigų nevykdymą. Gyvūnų teisių pažeidimai, jų padariniai ir problemos. Lietuvoje veikiančios kompetentingos įstaigos ir organizacijos, kurios suteiktų reikalingą pagalbą kiekvienoje su žmogumi ar gyvūnu susijusioje situacijoje. Problemos, kurias kelia netinkamas gyvūno laikymas, tiek šeiminiui, tiek aplinkiniams. Aplinkos, gyvūno ir savo elgesio stebėjimo duomenys, jų analizė. Gyvūnų terapiniai sugebėjimai emocinei bei fizinei žmogaus savijautai pagerinti. Kaip bendravimas su gyvūnu gali pagerinti žmogaus savijautą. Informacijos gyvūnų gerovės klausimais įvairiuose informaciniuose portaluose rinkimas ir sklaida, skatinant pilietiškumą ir bendruomeniškumą. Gyvūnų gerovės samprata. Kaip informacijos sklaida prisideda prie gyvūnų gerovės ir žmogaus saugos užtikrinimo.

6.3. Saugi elgsena eismo aplinkoje: 6.3.1. Eismo aplinka ir eismo dalyvis. Eismo tvarka. Eismo aplinkoje tykantis pavojai, grėsmės; kintančios eismo aplinkos stebėjimas ir vertinimas, savarankiškas naujų, pakitusiai eismo aplinkai adekvačių saugaus eismo modelių kūrimas; pėsčiųjų, dviratininkų, keleivių, vairuotojų elgsens eismo saugumo aspektu, jų patirtis eismo aplinkoje (organizuojamos bendraamžių, draugų, šeimos narių apklausos siekiant kuo daugiau išanalizuoti jų elgesį ir patirtį eismo aplinkoje). Kelio, laiko, greičio sąvokų plėtojimas/gilinimas, fizikinių dėsnių įtaka eismo saugumui (derinami su kitų ugdymo sričių programoms). Aplinkos apsauga: tarša išmetamosiomis dujomis, poveikis sveikatai, (derinama su kitų ugdymo sričių programomis); aplinką saugančios transporto priemonės (pavyzdžiui, elektromobiliai ir kitos). Eismo įvykiuose patiriamos traumos. Šalies, regiono, rajono, miesto traumatizmo analizė, eismo įvykių kaltininkai ir aplinkybės. Konkrečių eismo įvykių aptarimas ir analizė. Laiko (metų, savaitės dienų, paros, valandų) avaringumo statistika ir priežastys (analizė).

6.3.2. Globalus eismas (sausumos, oro ir vandens transporto keliais) ir transporto priemonės (sausumos, vandens, oro). Bendroji eismo tvarka, eismo reguliavimas. Kelio ženklai, kelių ženklinimas. Transporto priemonių skiriamieji ženklai. Kelių eismo taisyklės, reglamentuojančios eismo dalyvių (pėsčiųjų, keleivių ir vairuotojų) pareigas bei eismą dviračiais, mopedais, motoroleriais. Dviratininkai ir automobilių vairuotojai, dviratininkai ir pėstieji, jų tarpusavio santykiai eismo aplinkoje. Kelių eismo taisyklės, reglamentuojančios minėtų eismo dalyvių elgesį kelyje. Saugi transporto priemonė: dviračių, mopedų, motociklų ir automobilių dalys ir jų sistemos, nuo kurių priklauso eismo saugumas. Transporto priemonių saugumo tobulinimas. Pėsčiųjų, dviratininkų, mopedų, motorolerių vairuotojų, keleivių traumatizmas. Eismo įvykių, kurių kaltininkais ar nukentėjusiais jie tampa, analizė. Priežastys, susijusios su nukentėjusio pėsčiojo, keleivio, vairuotojo veiksmais, ir priežastys, susijusios su kitų eismo dalyvių veiksmais. Veiksniai, turintys ar galintys turėti įtakos eismo saugumui (meteorologinės sąlygos, techniniai transporto priemonių gedimai, techninė transporto priemonės būklė, netikėtos kliūtys kelyje, sutrikusi eismo dalyvių sveikata, apsvaigimas nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų ir kita). Eismo dalyvių atsakomybė už savo elgesį kelyje, pareigos, nuobaudos už kelių eismo taisyklių pažeidimus. Transporto (sausumos, vandens, oro) sukeltas traumatizmas Lietuvoje ir pasaulyje (ar Europos Sąjungoje) (lyginamoji statistika). Techniniai įrenginiai, diegiamos inžinerinės priemonės, skirtos pėsčiųjų, keleivių, dviratininkų, mopedų bei motociklų, automobilių vairuotojų pažeidžiamumui mažinti. Pasyvaus saugumo priemonės.

6.3.3. Eismo organizavimo tobulinimas. Eismo dalyvio atsakingo elgesio kelyje ugdymas. Mokymas ir mokymasis saugaus eismo analizuojant ir vertinant situacijas, išskylančias eismo aplinkoje. „Pavojingų situacijų“ vertinimas, teisingų sprendimų priėmimas, praktinis taikymas. Atsakomybė už save ir kitus eismo dalyvius kelyje.

6.4. Saugi elgsena ekstremaliosiose situacijose: 6.4.1. Civilinės saugos sąvoka: civilinės saugos veiklos: aiškinamas turinys ir nagrinėjamas rizikos įvertinimas, prevencija, parengtis, ekstremaliųjų situacijų valdymas, kūrimas, pratybos, civilinės saugos pajėgos. Mokiniam paaškinamos Lietuvos gyventojų teisės ir pareigos civilinės saugos srityje. Gyventojų apsauga: kolektyvinė gyventojų apsauga, asmeninė gyventojų apsauga. Nagrinėjamas kolektyvinės apsaugos poreikis ir vietos, tinkamos kolektyvinei gyventojų apsaugai. Aiškinamasi, kaip nesudėtingai parankinėmis priemonėmis pasigaminti asmeninės apsaugos priemonę – vatų ir marlės raištį. Evakuavimas į saugią teritoriją: skubus, uždelstas evakuavimas, evakuavimasis savo transportu, evakuavimo punktai. Nagrinėjami skirtumai tarp evakuacijos iš pastato ir evakuavimo į saugią teritoriją. Nagrinėjami kolektyvinės gyventojų apsaugos, taikytos pasaulyje, pavyzdžiai. Evakuacinis išėjimas: sąvoka, reikalavimai evakuaciniam išėjimams. Nagrinėjama, kaip išeiti, jeigu evakuacinis išėjimas uždūmintas arba evakuacija negalima.

6.4.2. Gaisro gesinimas: pirminės gaisro gesinimo priemonės, ugnies gesintuvai. Gesinimo principai: nagrinėjama veiksnių „pranešk-gesink-gelbėkis“ seka skirtingais gaisrų atvejais. Aiškinamasi skirtumai tarp vandens putų, miltelių, angliarūgštės gesintuvų. Analizuojamas gaisro gesinimas degimo trikampio komponentų atžvilgiu.

6.4.3. Gamtinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos: tai ryškūs klimatiniai sąlygų pakitimai, sukelti stichinės nelaimės, masinius miškų ir durpynų gaisrus, geologiškai pavojingus reiškinius, ypač pavojingas arba masines epidemijas. Nagrinėjami pasaulyje ir Lietuvoje galimi ir Lietuvai būdingi geologiniai, meteorologiniai, hidrologiniai gamtiniai reiškiniai, kurie gali kelti pavojų žmogaus sveikatai ir gyvybei. Aiškinama jų tarpusavio priklausomybė. Apibūdinami požymiai, pagal kuriuos galima prognozuoti ar atpažinti artėjančią ar potencialiai galimą gamtinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją. Paaškinama epidemijos sąvoka, pateikiami pavojingų ar ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų pavyzdžiai. Analizuojamos klimato kaitos poveikio sąlygojamos gamtinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos, jų pasikartojimo dažnumas, intensyvumas. Saugaus elgesio principai artėjant pavojingam gamtiniam reiškiniui ir jo metu esant uždaroje, atviroje vietovėje. 6.4.4. Ekologinio pobūdžio ekstremalioji situacija: aptariama sąvoka, aplinkos oro užterštumas, vandens užterštumas, dirvožemio, grunto užterštumas arba kitoks jam padarytas poveikis, branduolinė avarija, radiologinė avarija. Mokiniai diskutuoja apie galimas priežastis, galinčias sukelti ekologinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją. Vertinama ir diskutuojama apie atominės energetikos objektų daromą poveikį (potencialų poveikį) ir pasekmes avarijos tokiuose objektuose metu, radioaktyvių dalelių daromą poveikį gyviesiems organizmams ir gamtinei aplinkai. Grėsmės ekologiniam saugumui: gamtinės, techninės, socialinės, kriminalinės. Analizuojamos didžiausios Lietuvoje įvykusios avarijos, nagrinėjami didžiausi taršos šaltiniai, didžiausios grėsmių ekologiniam saugumui priežastys: saugos taisyklių nesilaikymas, įmonių personalo neatsakingas elgsenys, bereikalingas taupumas, informacijos slėpimas. Globalinės grėsmės ekologiniam saugumui: ozono sluoksnio plonėjimas, šiltnamio efektas, rūgštieji lietūs.

6.4.5. Techninio pobūdžio ekstremaliųjų situacijų priežastys: nagrinėjama ir diskutuojama apie įvairių technologinių procesų sutrikimus, dėl kurių kyla gaisrai, įvyksta sproginiai, patenka į aplinką cheminių ir radioaktyvių teršalų, griūva pastatai, įvyksta įvairių transporto rūšių avarijos, energetikos, magistralinių vamzdinių avarijos ir kiti ekstremalūs įvykiai, būdingi pramonės objektams ir komunikacijoms. Nagrinėjamos Lietuvoje vykusios ir galimos techninio pobūdžio avarijos, pavojingiausios Lietuvos įmonės ir avarijos galinčios kilti mokyklos aplinkoje. Veiksmai pasklidus cheminėms medžiagoms: nagrinėjami veiksmai apsinuodijus, siekiant išvengti apsinuodijimų, kenksmingų medžiagų patekimo į žmogaus organizmą būdai ir apsisaugojimas. Lyginami veiksmai jeigu gyventojams nurodyta evakuotis ir jeigu nurodyta likti namie. Gyventojų apsaugos nuo radiacinės taršos veiksmai, jodo profilaktika.

6.4.6. Socialinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos sąvoka: terorizmas, masinis naikinimo ginklas, spūstis minioje, riaušės. Nagrinėjami pavojai ir potencialiai pavojingos vietos.

Terorizmas: nagrinėjami galimi teroristinės veiklos metodai, potencialūs teroristų taikiniai. Analizuojami didžiausių pasaulyje įvykdytų teroristinių išpuolių pavyzdžiai, jų pasekmės. Užkrečiamosios ligos, kurios gali būti naudojamos kaip biologinis ginklas. Bioterrorizmo galimybė. Įtartinos pašto siuntos. Veiksmai: nagrinėjami veiksmai gavus (radus) įtartiną laišką ar paketą, informaciją apie paplitusią biologinę taršą. Diskutuojama apie tai, kokios vietos yra potencialiai pavojingos teroristinio išpuolio atžvilgiu, apie įtartiną dėl galimos teroristinės veiklos žmonių požymius. Mokomasi, kaip elgtis radus įtartiną daiktą ar sprogmenį, tapus įkaitu, atsidūrus po nuolaužomis.

6.5. Pirmoji pagalba. Pagalba sutrikus kvėpavimui: kada sutrinka kvėpavimas, kokia žala, kokių priemonių imtis. Ką gali padaryti pats, kas gali suteikti profesionalią pagalbą. Kokiais atvejais reikia skubiai kviesti pagalbą. Dirbtinis kvėpavimas. Kaip elgtis lengvai susižalojus butyje. Kuo skiriasi pagalba avarinėje situacijoje ir pirmoji pagalba. Gelbėjimo įgūdžiai avarinėje situacijoje: pagalba esant stipriam kraujavimui, šokui, apsinuodijimo požymiams. Pirmoji pagalba grėsmės gyvybei nekeliančiose situacijose: įkandimai, įpjovimai, sutrenkimai, sumušimai, nesmarkiai nudegus, susižalojus akį, esant lūžiui, ištikus šilumos smūgiui ar nušalus. Tvarstymo medžiagos ir tvarstymo būdai. Pirmosios pagalbos veiksmai esant skirtingiems sužeidimams ir traumoms. Pirmosios pagalbos veiksmai esant hipoglikeminei komai /epilepsijai. Kas gali suteikti patikimą informaciją ir padėti sutrikus kraujo apytakos sistemai. Kokia įstaiga gali padėti astma sergančiam ligoniui.

III–IV klasės:

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1. Psichologinis pasirengimas grėsmėms ir pavojams		
Nusiteikti veikti tikslingai.	1.1. Priimti adekvačius su saugumu susijusius sprendimus.	1.1.1. Pagrįsti pasirinktą saugumui palankią veikimo strategiją.
	1.2. Dalytis apibendrinta informacija įvairiomis saugos stiprinimo/ su sauga susijusiomis temomis, reikšti savo nuomonę ir ją pagrįsti.	1.2.1. Pateikti argumentuotų pavyzdžių iš mokomųjų dalykų, masinio informavimo priemonių, susijusių su saugiu elgesiu, juos apibendrinti.
2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Jausti pareigą rūpintis savo, šeimos bei aplinkinių saugumu.	2.1. Kurti saugią ir darnią aplinką sau, šeimai, bendruomenei ir gyvūnams.	2.1.1. Apibrėžti savo ir aplinkinių socialinius vaidmenis kuriant saugią aplinką, įsipareigojimus ir atsakomybę už pareigų nevykdymą. 2.1.2. Pagrįsti vertinimą ir sprendimą aplinkos ir savo elgesio stebėjimo apibendrintais duomenimis. 2.1.3. Įvardyti priemones, kurias spręstų problemas, susijusias su saugos reikalavimais ir jų nesilaikymu. 2.1.4. Nurodyti, į ką kreiptis reikalingos pagalbos, suformuluoti kreipimąsi.
Tikėti, kad tinkamas elgesys gali tapti pavyzdžiu aplinkiniams.	2.2. Rinkti, naudotis ir skleisti informaciją saugaus elgesio klausimais.	2.2.1. Pateikti pavyzdžių, kaip informacijos sklaida prisideda prie bendruomenės gerovės ir žmogaus saugos užtikrinimo.
3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti pagarbą kitiems eismo dalyviams nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, rasės, socialinės padėties ir dalyvavimo eisme būdo. Atsakingai ir saugiai elgtis.	3.1. Atsakingai ir kompetentingai elgtis eismo aplinkoje.	3.1.1. Įvardyti eismo saugumo sritis, kur susikerta eismo dalyvių interesai. 3.1.2. Pateikti pavyzdžių, kaip užbėgti už akių eismo konfliktams. 3.1.3. Apibrėžti eismo dalyvių atsakomybes. 3.1.4. Pateikti pavyzdžių, demonstruojančių išmanymą, kaip saugiai elgtis eismo aplinkoje.
	3.2. Koreguoti savo saugų elgesį eismo aplinkoje pasinaudojant asmenine ir kitų patirtimi.	3.2.1. Pateikti pavyzdžių iš patirties, kai pasikeitusios eismo aplinkybės privertė koreguoti elgesį eismo aplinkoje.
4. Saugi elgsena ekstremaliosiose situacijose		

<p>Pasitikėti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgomis. Jausti poreikį būti saugiam. Būti ekologiškai sąmoningam. Pripažinti technologinių procesų pažeidžiamumą. Jaustis atsakingam už save ir artimuosius. Pripažinti potencialią terorizmo galimybę išliekant tvirtam.</p>	<p>4.1. Naudotis asmeninės ir kolektyvinės gyventojų apsaugos būdais ir priemonėmis.</p>	<p>4.1.1. Apibūdinti vietas, tinkamas kolektyvinei gyventojų apsaugai. Pasakyti artimiausią kolektyvinei gyventojų apsaugai pritaikytą vietą. 4.1.2. Iliustruoti pavyzdžiais skirtumus tarp asmeninės ir kolektyvinės gyventojų apsaugos.</p>
	<p>4.2. Atsakingai ir kompetentingai elgtis žmogaus ar gamtos sukeltose ekstremaliosiose situacijose.</p>	<p>4.2.1. Apibūdinti žmogaus ar gamtos sukeltas ekstremaliąsias situacijas ir jų poveikį žmonėms, turtui, aplinkai. 4.2.2. Pateikti žmogaus ar gamtos sukeltų ekstremaliųjų situacijų galimo poveikio žmonėms, turtui ir aplinkai pavyzdžių. 4.2.3. Nurodyti, kokios yra pavojingiausios Lietuvos įmonės ir kokių pasekmių žmogaus sveikatai ir saugumui galėtų turėti avarijos tokiose įmonėse. 4.2.4. Įvardyti pirmaeilius saugos veiksmus įvykus avarijai mokyklos ir namų aplinkoje. 4.2.5. Paaiškinti bendras saugumo taisykles vykstant į potencialiai pavojingas teroristinio išpuolio atžvilgiu vietas.</p>
5. Pirmoji pagalba		
<p>Padėti kitiems ištikus nelaimėi.</p>	<p>5.1. Atpažinti grėsmingas gyvybei būkles ir suteikti pirmąją pagalbą.</p>	<p>5.1.1. Apibūdinti grėsmingų gyvybei būklių požymius ir pirmosios pagalbos veiksmus joms ištikus. 5.1.2. Pateikti pavyzdžių, kokius gaivinimo veiksmus galima atlikti laukiant gydytojo.</p>

2. Turinio apimtis. III–IV klasės:

2.1. Psichologinis pasirengimas grėsmėms ir pavojams. Ryšys tarp individo, šeimos ir bendruomenės sveikatos ir saugumo. Kas yra prekyba žmonėmis, kokios galimos priežastys ir kaip netapti prekybos žmonėmis auka. Kokios bendruomenės įstaigos ir organizacijos gali suteikti pagalbą. Kokiais būdais galima stiprinti savo, šeimos, bendruomenės sveikatą ir saugumą. Mano indėlis kuriant saugią bendruomenę.

2.2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje:

2.2.1. Kaip įvertinti saugumo savo aplinkoje lygį. Kodėl svarbu atsakomybė: informavimas apie nesaugią situaciją gali išgelbėti gyvybę. Aptarti pavyzdžius iš savo aplinkos.

2.2.2. Saugios ir darnios aplinkos sau, bendruomenei ir gyvūnams kūrimas. Gyvūno savininko ir aplinkinių socialiniai vaidmenys, įsipareigojimai ir atsakomybė už pareigų nevykdymą. Gyvūnų teisių pažeidimai, jų padariniai ir problemos. Lietuvoje veikiančios kompetentingos

įstaigos ir organizacijos, kurios suteiktų reikalingą pagalbą bet kokioje žmogaus ar gyvūno situacijoje. Informacijos gyvūnų gerovės klausimais įvairiuose informaciniuose portaluose rinkimas ir sklaida, skatinant pilietiškumą ir bendruomeniškumą. Gyvūnų gerovės samprata. Kaip informacijos sklaida prisideda prie gyvūnų gerovės ir žmogaus saugos užtikrinimo.

2.3. Saugi elgsena eismo aplinkoje:

2.3.1. Eismo aplinka ir eismo dalyvis. Eismo tvarka. Eismo aplinkoje tykantys pavojai, grėsmės; kintančios eismo aplinkos stebėjimas ir vertinimas, savarankiškas naujų, pakitusiai eismo aplinkai adekvačių saugaus eismo modelių kūrimas; pėsčiųjų, dviratininkų, keleivių, vairuotojų elgesys eismo saugumo aspektu, jų patirtis eismo aplinkoje (organizuojamos bendraamžių, draugų, šeimos narių apklausos siekiant kuo detaliau išanalizuoti jų elgesį ir patirtį eismo aplinkoje).

2.3.2. Kelio, laiko, greičio sąvokų plėtojimas / gilinimas, fizikinių dėsnių įtaka eismo saugumui (derinami su kitų ugdymo sričių programomis). Aplinkos apsauga: tarša išmetamosiomis dujomis, poveikis sveikatai, (derinama su kitų ugdymo sričių programomis); aplinką saugančios transporto priemonės (pavyzdžiui, elektromobiliai). Eismo įvykiuose patiriamos traumos. Šalies, regiono, rajono, miesto traumatizmo analizė, eismo įvykių kaltininkai ir aplinkybės. Konkrečių eismo įvykių aptarimas ir analizė. Laiko (metų, savaitės dienų, paros, valandų) avaringumo statistika ir priežastys (analizė).

2.3.3. Globalus eismas (sausumos, oro ir vandens transporto keliais) ir transporto priemonės (sausumos, vandens, oro). Pėsčiųjų, dviratininkų, mopėdų, motorolerių vairuotojų, keleivių traumatizmas. Eismo įvykių, kurių kaltininkais ar nukentėjusiais jie tampa, analizė. Priežastys, susijusios su nukentėjusio pėsčiojo, keleivio, vairuotojo veiksmais, ir priežastys, susijusios su kitų eismo dalyvių veiksmais. Veiksniai, turintys ar galintys turėti įtakos eismo saugumui (meteorologinės sąlygos, techniniai transporto priemonių gedimai, techninė transporto priemonės būklė, netikėtos kliūtys kelyje, sutrikusi eismo dalyvių sveikata, apsvaigimas nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų ir panašiai). Eismo dalyvių atsakomybė už savo elgesį kelyje, pareigos, nuobaudos už kelių eismo taisyklių pažeidimus. Transporto (sausumos, vandens, oro) sukeltas traumatizmas Lietuvoje ir pasaulyje (ar Europos Sąjungoje) (lyginamoji statistika). Techniniai įrenginiai, diegiamos inžinerinės priemonės, skirtos pėsčiųjų, keleivių, dviratininkų, mopėdų bei motociklų, automobilių vairuotojų pažeidžiamumui mažinti. Pasyvaus saugumo priemonės.

2.3.4. Eismo organizavimo tobulinimas. Eismo dalyvio atsakingo elgesio kelyje ugdymas. Mokymas ir mokymasis saugaus eismo analizuojant ir vertinant situacijas, išskylančias eismo aplinkoje. „Pavojingų situacijų“ vertinimas, teisingų sprendimų priėmimas, praktinis taikymas. Atsakomybė už save ir kitus eismo dalyvius kelyje.

2.4. Saugi elgsena ekstremaliosiose situacijose:

2.4.1. Civilinės saugos sąvoka: civilinės saugos veiklos: aiškinamas turinys ir nagrinėjamas rizikos įvertinimas, prevencija, parengtis, ekstremaliųjų situacijų valdymas, kūrimas, pratybos, civilinės saugos pajėgos. Lietuvos gyventojų teisės ir pareigos civilinės saugos srityje. Gyventojų apsauga: kolektyvinė gyventojų apsauga, asmeninė gyventojų apsauga. Evakavimas į saugią teritoriją: skubus, uždelstas evakavimas, evakavimasis savo transportu, evakavimo punktai. Kolektyvinės gyventojų apsaugos, taikytos pasaulyje, pavyzdžiai. Evakuacinis išėjimas: sąvoka, reikalavimai evakuaciniams išėjimams. Nagrinėjama, kaip išeiti, jeigu evakuacinis išėjimas uždūmintas arba evakuacija negalima.

2.4.2. Gaisro gesinimas: pirminės gaisro gesinimo priemonės, ugnies gesintuvai. Gesinimo principai: nagrinėjama veiksnių „pranešk-gesink-gelbėkis“ seka skirtingais gaisrų atvejais.

Aiškinamasi skirtumai tarp vandens putų, miltelių, angliarūgštės gesintuvų. Analizuojamas gaisro gesinimas degimo trikampio komponentų atžvilgiu.

2.4.3. Gamtinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos: tai ryškūs klimatinų sąlygų pakitimai, sukelti stichines nelaimes, masinius miškų ir durpynų gaisrus, geologiškai pavojingus reiškinius, ypač pavojingas arba masines epidemijas, epizootijas, epifitotijas. Lietuvai būdingi geologiniai, meteorologiniai, hidrologiniai gamtiniai reiškiniai, kurie gali kelti pavojų žmogaus sveikatai ir gyvybei. Požymiai pagal kuriuos galima prognozuoti ar atpažinti artėjančią ar potencialiai galimą gamtinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją. Epidemijos, epizootijos sąvokos, pateikiami pavojingų ar ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų pavyzdžiai. Klimato kaitos poveikis: analizuojamos klimato kaitos poveikio sąlygojamos gamtinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos, jų pasikartojimo dažnumas, intensyvumas. Saugaus elgesio principai artėjant pavojingam gamtiniam reiškiniui ir jo metu esant uždaroje, atvirose vietovėse.

2.4.4. Ekologinio pobūdžio ekstremalioji situacija: aptariama sąvoka, aptariama aplinkos oro užterštumas, vandens užterštumas, dirvožemio, grunto užterštumas arba kitoks jam padarytas poveikis, branduolinė avarija, radiologinė avarija. Mokiniai diskutuoja apie galimas priežastis, galinčias sukelti ekologinio pobūdžio ekstremaliąją situaciją. Vertinama ir diskutuojama apie atominės energetikos objektų daromą poveikį (potencialų poveikį) ir pasekmes avarijos tokiuose objektuose metu, radioaktyvių dalelių daromą poveikį gyviesiems organizmams ir gamtinei aplinkai. Grėsmės ekologiniam saugumui: gamtinės, techninės, socialinės, kriminalinės. Analizuojamos didžiausios Lietuvoje įvykusios avarijos, nagrinėjami didžiausi taršos šaltiniai, didžiausios grėsmių ekologiniam saugumui priežastys: saugos taisyklių nesilaikymas, įmonių personalo neatsakingas elgesys, bereikalingas taupumas, informacijos slėpimas. Globalinės grėsmės ekologiniam saugumui: ozono sluoksnio plonėjimas, šiltnamio efektas, rūgštieji lietūs.

2.4.5. Techninio pobūdžio ekstremaliųjų situacijų priežastys: nagrinėjama ir diskutuojama apie įvairių technologinių procesų sutrikimus, dėl kurių kyla gaisrai, įvyksta sprogimai, patenka į aplinką cheminiai ir radioaktyvieji teršalai, griūva pastatai, įvyksta įvairių transporto rūšių avarijos, energetikos, magistralinių vamzdynų avarijos ir kiti ekstremalūs įvykiai, būdingi pramonės objektams ir komunikacijoms. Nagrinėjamos Lietuvoje vykusios ir galimos techninio pobūdžio avarijos, pavojingiausios Lietuvos įmonės ir avarijos galinčios kilti mokyklos aplinkoje. Veiksmai pasklidus cheminėms medžiagoms: nagrinėjami veiksmai apsinuodijus, siekiant išvengti apsinuodijimų, kenksmingų medžiagų patekimo į žmogaus organizmą būdai ir apsisaugojimas. Lyginami veiksmai, jeigu gyventojams nurodyta evakuotis ir, jeigu nurodyta likti namuose. Gyventojų apsaugos nuo radiacinės taršos veiksmai, jodo profilaktika.

2.4.6. Socialinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos sąvoka: terorizmas, masinis naikinimo ginklas, spūstis minioje, riaušės. Nagrinėjami pavojai ir potencialiai pavojingos vietos. Terorizmas: nagrinėjami galimi teroristinės veiklos metodai, potencialūs teroristų taikiniai. Analizuojami didžiausių pasaulyje įvykdytų teroristinių išpuolių pavyzdžiai, jų pasekmės. Užkrečiamos ligos, kurios gali būti panaudojamos kaip biologinis ginklas. Bioterorizmo galimybė. Įtartinos pašto siuntos. Veiksmai: nagrinėjami veiksmai gavus (radus) įtartiną laišką ar paketą, informaciją apie paplitusią biologinę taršą. Diskutuojama apie tai, kokios vietos yra potencialiai pavojingos teroristinio išpuolio atžvilgiu, apie įtartinų dėl galimos teroristinės veiklos žmonių požymius. Mokomasi pagrindinių taisyklių kaip elgtis tapus įkaitu, atsidūrus po nuolaužomis.

2.5. Pirmoji pagalba. Pirmosios pagalbos veiksmai esant skirtingiems sužeidimams ir traumoms. Pirmosios pagalbos veiksmai esant staigiam cukraus kiekio sumažėjimui kraujyje (hipoglikeminė koma) / epilepsijai. Kaip elgtis lengvai susižalojus buityje. Kuo skiriasi pagalba avarinėje situacijoje ir pirmoji pagalba. Gelbėjimo įgūdžiai avarinėje situacijoje: pagalba esant stipriam kraujavimui, šokui, apsinuodijimui. Gaivinimas laukiant gydytojo, dirbtinis kvėpavimas.

Tvarkos aprašą parengė istorijos mokytojas, atsakingas už civilinę saugą, A.Stonkus